
OD REDAKTORA

Zapraszając do lektury zbioru studiów poświęconych polskiej prozie dokumentu osobistego, pragnę na wstępie gorąco podziękować wszystkim ich Autorkom i Autorom. Zechcieli oni nadesłać teksty w czasie, który ze względu na prowadzoną politykę naukową wyjątkowo nie sprzyja monografiom zbiorowym. Odgórnie ustalona punktacja sprawia, że ukazuje się coraz mniej książek skupiających badaczy z różnych ośrodków, a pochylonych nad jednym wspólnym tematem. A przypomnieć warto, że za sprawą tego typu publikacji, będących najczęściej pokłosiem sympozjów naukowych, przez lata rozwijały się badania w różnych dziedzinach, nie tylko w Polsce (dość przypomnieć serię wydawaną przez Instytut Badań Literackich z kolejnych spotkań teoretycznoliterackich), ale i na całym świecie. Obok książek autorskich publikacje „edited by” stanowią drugie ważne ogniwo, jeśli chodzi o monograficzny namysł nad wybranym zagadnieniem, a w odróżnieniu od tych pierwszych prezentują najczęściej różne metodologie i rozmaite osobowości oraz ośrodki naukowe.

Tak też jest i w oddawanym do rąk Czytelników tomie. Można w nim odnaleźć świadectwo jednej z najbardziej zasłużonych w Polsce badaczek pism autobiograficznych (otwierający tekst Małgorzaty Czerwińskiej), które jest jednocześnie swoistym skrótem metodologii literaturoznawczych i humanistycznych na przestrzeni ostatniego półwiecza. Nie zabraknie też teoretycznego namysłu nad zagadnieniem *case studies* w odniesieniu do literatury dokumentu osobistego. I choć z ustaleń Jerzego Madejskiego wywnioskować można, że tytuł nadany publikacji nie do końca odpowiada jej zawartości, zdecydowałem się go zachować, żeby zasygnalizować różnorodność i analityczny charakter pomieszczonych w tomie studiów.

Reszta materiału została podzielona na trzy części, z których pierwsza (*Przed-teksty, zapisy, gatunki*) najbliższa jest formule studiów przypadku. W jej ramach autorzy, koncentrując się na jednym tekście, nie tylko prezen-

tują wzorcowy model analizy, ale zmierzają także do pewnych uogólnień. Z tego typu podejściem mamy do czynienia w rozważaniach o *Szkicach piórkim* Andrzeja Bobkowskiego (Maciej Nowak), *Moim wieku* Aleksandra Wata (Adam Dziadek), *Pamiętniku* Tadeusza Makowskiego (Paweł Rodak) i *Notatnikach* Anny Kamińskiej (Wojciech Kruszewski).

Druga część, zatytułowana *Gry autobiograficzne*, zawiera szkice poświęcone strategiom pisania czy mówienia o sobie stosowanym przez wybranych prozaików współczesnych. I tak Piotr Jaszczak mierzy się z Leopoldem Tyrmandem, Łukasz Głos z Markiem Hłaską, a Iwona Jędrzejewska z Leo Lipskim. W każdym z tych przypadków młodzi badacze próbują rzucić nowe światło na różne sposoby pisarskich autokreacji.

Trzecia część książki ograniczona jest do dwu artykułów poświęconych konkretnym i ważnym tematom pojawiającym się szczególnie często w intymistyce. Maciej Michalski rozważa, jak w tego typu prozie może funkcjonować temat żałoby, a piszący te słowa stara się zarysować najważniejsze aspekty obecności snu w dzienniku.

Badania nad literaturą dokumentu osobistego (jakby powiedział zapewne twórca tej nazwy – Roman Zimand) czy studia nad praktyką diarystyczną bądź autobiograficzną (a takiego określenia użyłby zapewne Paweł Rodak) rozwijają się w Polsce prężnie przynajmniej od lat 60. ubiegłego wieku, kiedy to pojawiły się pierwsze szkice na ten temat. Równocześnie z nimi ukazywały się, z czasem, jak grzyby po deszczu, kolejne tomy mniejszych i większych tekstów autobiograficznych polskich pisarzy, poczynając od edycji *Dzienników* Stefana Żeromskiego. Można było zaobserwować wówczas swoiste sprzężenie zwrotne między tego typu twórczością a badaniami na jej temat. Dziś jest to cała wyspecjalizowana i zróżnicowana metodologicznie gałąź dociekań literaturoznawczych, a półki księgarskie zaledwie mogą pomieścić przyrastające w zatrważającym tempie kolejne woluminy dzienników, pamiętników, zbiorów listów czy autobiografii. Przyrost ten, rzecz jasna, nie dotyczy tylko intymistyki, która wyszła spod pióra pisarza – równie ciekawa, a nieraz bardziej interesująca, jest jej część stworzona przez tych autorów, którzy na co dzień nie zajmują się czernieniem papieru.

Mam nadzieję, że udało nam się w prezentowanej publikacji w sposób interesujący nawiązać do tego chóru wielu głosów (autorów i badaczy), a zamieszczone w książce szkice okażą się pomocne przy lekturze polskiej prozy dokumentu osobistego nie tylko dla specjalistów, ale także dla mniej profesjonalnych, ale równie wytrwałych jej Czytelników.